ސޫރަތުލް ފާތިހާ

ޢުޘްމާން ޢަބްދުالله

(ޖޫން2102ގެ ދަރުމަވެރިއާ ގެ ބާކީ)

ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ މިދެކަލިމައަކީ މުބާލަޣާގެ ގޮތުގައި الرّحمةން ނިކުމެފައިވާ ދެނަމެވެ. رحيمއަށްވުރެ رحمانގެ މާނައިގެ ފުޅާކަން ބޮޑެވެ. އެބަހީ: އާޔަތާއި ޙަދީޘްތަކުން ވިއްޔާ. އަދި އަޤްލީގޮތުން ބަލާއިރުވެސް އެއީ އެއްގޮތެއް ކަމުގައިކަން ނިކުމެފައިވާ ކަމުގައެވެ. ކަލާނގެ ދަރުމަވެރިކަމެވެ. އަޙްމަދުގެ ރިވާޔަތެއްގައި ވާގޮތުން ރަސޫލާ ﷺ ވިދާޅުވިއެވެ. (أَنَا الرَّحْمَانُ خَلَقْتُ الرَّحِمَ وَشَقَقْتُ لَهَا إِسْمًا مِنْ إِسْمِي، فَمَنْ وَصَلَهَا وَصَلْتُهُ، وَمَنْ قَطَعَهَا قَطَعْتُهُ) މާނައީ: ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ رحمان އެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ الرَّحِمُ އުފެއްދެވީމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނަންފުޅުގެ ތެރެއިން ނަމެއް ކަނޑައެޅުއްވީމެވެ. ފަހެ އެކަން ގުޅައިދިނީމާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގުޅައިދެއްވާނީމެވެ. އަދި އެކަން ކަނޑައިލިމާއި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގުޅުން ކަނޑައިލެއްވީމެވެ. އަދިވެސް ދުރުގައިވާ ވިދާޅުވިއެވެ. الرَّحِمُ الرّحمان އިން ނިކުމެގެންވާ ހިތެވެ. نَصُّއެވެ. އެބަހީ: ދަރިވަރެވެ.

އަހަރެންނަކަމުން އެކަމާ ދެކޮޅު ހަދަމުން އަ ނިކުމެގެންވާ الرّحمان އާދަކާޅަށް ދެކުމުގެ ކަމުގައިވެއެވެ. އެކަށީގެންވާ ޝަރުޢުގެ ރިއާއިތުން ގެއްލުވާލެއްވި އަދި اللهގެ ދުޢާތަކާ ދެކުން އެމިހުންގެ ޖަޒާ ދޭކަށްވެދޭނެއެވެ. އެކަމުގެ އަނގަލާއް ނިޢުމަތްތަކެވެ. އަދި އެކަމުން ގެދޮރުވެރިވާ ކަނޑައެއް ޢަމަލު ގެދޮރުވެރިވުމެވެ. ރަސޫލު اللهގެ އެކަލާނގެ ދުޢާދުޢާ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ އިސްމަލާ ކަމަކުވިއެވެ. الرَّحْمَانُއަށް އަންގާ ހަރުދަނާކަމެއްނުން އެބަހީ: މުސްލިމުންނާއި، ކާފިރުމުސްލިމުންނަށް ދުނިޔޭގައި އާމްމުކޮށްދޭ ވެރިކަންނަށް ރަޙްމަތްފުޅެވެ. އަދި الرّحيمއަށް ހަމައެކަނި މުއުމިނުންނަށް ކަޑައެޅޭ ނިޢުމަތްތަކާއި ވެރިކަންނަށް ރަޙްމަތްފުޅެވެ. ރަސޫލު ދުނިޔާގެ އަދި އާޚިރަތުގެ ރަޙްމާނާއި އަދި ރަޙީމަށެވެ. ރަސޫލު الله ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. (الرَّحْمَانُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى) "(އަރްޝަށް ޙަނދު) ރަޙްމާނުވަންތަ ރަޙްމަތްތެރި ރަސްކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ." އަދި އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. (وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا) "އަދި އެކަލާނގެ (މުއުމިނުންނަށް) ހުއްޓެވެންނަށް ރަޙްމަތްތެރި ކަލާނގެއެވެ.

ވަޙީކުރެއްވިއެވެ." رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ އާލަމުތަކުގެ ރައްބު ރަސްކަލާނގެއެވެ. އާދޭ! ރިޒްގު ދެއްވުމުގެ ބާރުގެކަމެއްގައި ދެއްވާވަނީ އެކަލާނގެ އަށެވެ. އާލަމްތަކުގެ ވަޙީކުރެއްވި ފަރާތްނަން.

﴿ ۞ نَبِّئْ عِبَادِىٓ أَنِّىٓ أَنَا ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٤٩﴾ وَأَنَّ عَذَابِى هُوَ ٱلْعَذَابُ ٱلْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾ ﴾ الحجر: ٤٩ - ٥٠

މާނައީ: "ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް އަންގައިދޭށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ ފާފަފުއްސަވާ އަދި ރަޙްމަތްތެރި ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޢަޛާބަކީ އެއީ ވޭންދެނިވި ޢަޛާބެވެ."

﴿ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ ٱلْعِقَابِ وَإِنَّهُۥ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٥﴾ ﴾ الأنعام: ١٦٥

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ޢަޛާބު އަވަސްވެގެންވެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ފާފަފުއްސަވާ ރަޙްމަތްތެރި ކަލާނގެއެވެ." ٱلرَّحِيمِ ގައި އެންމެ ވިސްނުމާއި އެކަލާނގެ ރަޙްމަތް އަންގާ ގުޅުންހުރި އާންމުގެ ވާހަކަ." الرَّبُّ : ގައިވާ ބުރަގެންނުދެވޭ. އާދޭ!

އައްރަޙްމަތުގެ ބަޔާން. ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ގެ އިތުރުން
: އިޖާބަތުވާ ވޭޖެހޭވެވެ.

مَٰلِكِ يَوۡمِ ٱلدِّينِ ﴿٤﴾ ބަޔާން ތަފްސީރު

ހިސާބު : مَٰلِكِ އަކީ. އަނބުރާބަޔާ
ތަފްސީރު مَلِكِ އަކީ. ނަގުލުގެންވަނީ
مَٰلِكِ އިންނަވާ.މިލްކީ ރަސްކަލުމެނާ
ގޮތުގައިންނެވި.މިލްކުރަފަހެލްވަ ކުރެވޭހިގު
ބަޔާންވުން ޤާބިރަފަގެން ވިއެވެ.
މިލްކީރަސްކަލުގަ މިވާގޮތުގައިންނެވެ.
(إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ ٱلْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا
يُرْجَعُونَ) މާނައީ:"ބިމާއި ބިމުގައިވާ ހުރިހާ އެއްޗެއް
ބިމާއި އަބަދުވެސްވާނީ އަހަރެމެން މިލްކުގައެވެ.
ގަޔާވާލަތަކާގައި ހުރިހާ އެއްޗެއް ބަދަލުވެ. ކެލެކޭކީ
އަދި ރަސްކަލާނގެ ކެމުގާނަލާގެ ބަޔާނުލިބެން
އަބަދުވެސް އިރާދަ އަހަރެމެންނަށެވެ"
އަލްލާހުގެ ވަހީކުރެއްވިއެވެ. (لِمَنِ الْمُلْكُ
الْيَوْمَ) މިއަދުގެ ވެރިކަން ވަނީކާކަށް
ހެ؟ ޖަވާބުދެއްވާ ތެރޭތެރޭއްވާށެވެ
އަދިވަޙީދު ވަޙިދުވެވަޑައިގަތެވެ. އަލްލާހުގެ
ވަޙީކުރެއްވުމުގައެވެ. (الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ
لِلرَّحْمَٰنِ) މާނައީ:"މިއަދުގެ ވެރިކަން
ރަޙްމާނުގެ ކަލާނގެ ވަހީ ހަމަ ތިމަންނަށެވެ."

ދިނާމަތުދުވަހު މާތްﷲ
ކުރެއްވުމަށް ނުކުތް އަރާވަ
އަބާދަން ވާހަކައިކު ނުދެއްކެވެނެވެ.
އަލްލާހުގެ ވަޙީކުރުމުގައި ތެދުވާނެވެ.
(لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَانُ وَقَالَ صَوَابًا)
ހަމައެކަނި، އެއަބާދަން ކުރެދުވަހު
އަބަދަން ގަބޫލު (ރަޙްމާން)ވާހަކައިން
ނުދެއްކޭނެއެވެ." އަދި އަލްލާހުގެ
ވަޙީކުރުމުގައެވެ. (يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا
بِإِذْنِهِ) މާނައީ:"އެދުވަހު އަންނާނެއެވެ.
އެއްވެސް ނަފްސަކަށް އަނގަފުޅަކަށް

ވަލްމަލިކު އެކަނި ވަދެވޭނެ ވާހަކައެއް
ނުދެއްކޭނެއެވެ."

وَالْمَلِكُ فِي الْحَقِيقَةِ: "ބަލައިގަތުމުގައި
ހަމައެކަނި މާތްﷲ އެވެ." ހަމަ
ދުނިޔޭގައި ވެރިކަން:ހަމައެކަނި މިލްކުވެރި
ވެރިކަން ވާނީގައެވެ.

(ٱلدِّينِ): މާނައަކީ:
އަޅުގަނޑެވެ. އަދި އަޅުވެރިކަމެވެ.
މާތްﷲ ވަޙީކުރެއްވި ތަފުސީރުގައިވެ.
(أَئِنَّا لَمَدِينُونَ)މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން
ބަދަލުކުރެއްވާ ޖަޒާދެއްވާ ހަމަހަމަކޮށް
މިފަދަ ހަމަކަން ލިބިގަނެއްވާށެވެ. ބަދީތަކާ
އެހެންމަކަށް ވާނެ. (الكيّس من
دان نفسه وعمل لما بعد الموت)
މާނައީ: "ބުއްދިވެރިޔާ ހިތާއި އެކަކު ދަން
ހިތާއި ނަފްސުގެ ހިސާބު ކުރިކަމަށެވެ.
އަދި މަރުގެ ފަހުގެ ދުވަހުގެ ދަތުރަށް
ބެލުމާ ކުރިމަތިކުރާ ކަމެވެ." އަދި މާތްﷲ
އަހުރެނަބިއްޔާ ހިސާބުކޮށް
ސަލާމާތުވެ ބަދަލުދިނުން މިނިވަން
ވާނެ." ހިތަބަރު މިހުނުގެ ބިސާބު
ބޭރުވުމުގެ ކުރިން ހިތަބައި މިހުނުގެ
ނަފްސުގެ ޙިސާބު ހިސާބުކުރެއް މިހުން
ކުރައްވާ!"

إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ ﴿٥﴾
ބަލައިގަތުމުގައި އަޅުކަން ނަގަލިރުވުމެއް
ނުކުރާނީވެސްމެ. އެގޮތުން ބަލައިލީމުއެވެ.
ހިތުގެ ނިޔަތް ވަރުގެ. އަނބަރީ: މިސްކީނުން
ހިތުގެ ބަޔަކު އައްވަރު ފަހިވާ ބަލާ.
އަދި ނިކަމެތިވެރިވާ ޖަވާބުވެސް
ބަރަބަރު ކުރައްވައި ބައްދަލުކުރީ مُذَلَّلُ
މިސްކީނެވެ. ޝަރީޢަތުގައި : مُذَلَّلُ

އަޅު : ބިރުވެތިކަމާއި، މަޙައްބަތާއި
އަޅުގަނޑު ދެރަޖައަކަށް ގެނެޖެހުމެވެ.
އެގޮތުން ވިދާޅުވުމުގައި މަޢުރޫފު
ހިސާބުކުރުމާތަރި ވަރު އަޅުކަންވަރީ
ހަމައެކަނި މާތްﷲއަށްކަން
ބާރުނުކުރެ ވިދަވާ.އަނބަރީ:
އަކަލާނގެއަށް ގޮތުގެ އަޅުކަން
ކުރުން ހުއްދަވެގެން ނުވާކަން ބާރުން
ކުރުއްވުމުވެވެ. އަދި ތަޢުރީފުކުރެއްވުން
ވެރިވުން ހަމައެކަނި އަކަލާނގެއަށެވެ.
އާދެ! ތަޢުރީފުކުރެއްވި: ހިދާޔަތްތެރި
ވުމުގައި އެންމެ ފުރިހަމަކަން
ހިދާޔަތްތެރިވުމެވެ. މުޖިރިން އެބުރިދުނި
މިދާވަނަހަނެވެ. ފުރަތަމަ ކަމަކީ
ޝުކުރުން ތަޢުރީފްގެ ތިރިވުމެވެ. ދެވަނަކަމަކީ
ހުރިހާ ބަރަކާތް ﷲގެ ބަޔާންތެރިން
އެދުމެވެ. އަދި އެފަރާތަން ދެންނެވުމެވެ.
މިވާނީގެ މާތްﷲ ކުރާނަގެ އަހަރެން ހަމަ
ތަކުރާރުވާ އަލްއަމީންވެއެވެ.
(فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ) މާނައީ: ހަމަ
އަކަލާނގެއަށް އަޅުކަން ކުރާށެވެ! އަދި
އަކަލާނގެއަށް ތަވައްކަލްކުރާށެވެ!
އަނބަރީ: އަޅުގަނޑު ބަރާކާތްކުރާށެވެ!

ސޫރަތުލް ފާތިޙާގައި ފުރަތަމަ ބަޔާން
ކުރެއްވި ތިރީ ބައިތަކުގެ ބިނާކަމެވެ.
ދެން ދެކެވޭ ބިނާއަށް ބަދަލު
ކުރަން ތަރައްގީއެވެ. އެގޮތުން މިބަޔާއި
إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ ﴿٥﴾ މިގޮތަށް
ދެކިދާބަ ކުރައްވައި ވަޙީކުރައްވިއެވެ.
ٱهۡدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ ﴿٦﴾ މިއާޔަތުގައި
އަޅާ އާއަދަށް ސިފަދުގެ އައަޅާއަން
ދައްކައި ދައްވަދެވެ. މިކަމުން
އަނގަގެންދަށް ވެރިއައްގެ ހިދާއިން
ކަމަކަން އެދައިރު ފުރަތަމަ ޖަހާ އާސާގެ

ޤަބޫލުކުރުން ކަމެވެ. އެއަށްފަހުގައި ތިމާއާދާކަންކަމުން ދަންނަވަންކަމެވެ. ކަމެއް ހާލަތުގަ ކުރަމުންދާތީ އަންގަވަނިވި ގަޔާ ލިޔުކަމެވެ. އާދެ! ލިޔު ﷲގެ އަޅުތަކުންނަން ދެއްވާވަޑައިވާ ވަރަށް ފުރިހަމަ އިރުޝާދުކަމެވެ.

މިތާގައި اَلْهِدَايَة އައިސްފައި މިވަނީ : އިރުޝާދާއި ތަޢުފީޤުގެ މާނައިގައެވެ. اَهْدِنَا މިފިއުލުގައި ދެ مَفْعُول އަންނަ ފިއުލެކެވެ. މިތާގައި اَلصِّرَاطَ اَلْمُسْتَقِيمَ މިއީ ދެ މަފްޢޫލެވެ. ބަހުބަސްތަކުގައި اَلْمُسْتَقِيمَ އަކީ: އެއްވެސް އަރިމުގެން ކަލްއަނބު ސީދާމަގެވެ. اَلصِّرَاطَ އާއިލުދޭގައި މުފައްސިރުންގެ ފުދޭގައި ޚިލާފުވެފައި ވެއެވެ. އެހެނަސް އެބޭކަލުންގެ ވިދާޅުވުން އެބުރިދާނީ ﷲއާއި އަދި އެއްރަސޫލާ ބަޔާންކޮށްދެއްވި ބަރުޙަގި ވަސަލްކުރަމުން ޤަބޫލުވާގޮތަށް ވަޑައިގަތެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން. اَلصِّرَاطَ އަކީ : ﷲގެ ދީނަކަމުން ހިތާވެގެންވިއެވެ. އަދި އެއީ އަޚްއިސްލާމު ކަމުންވެސް ބުނުވެއެވެ. އިބުނު ޢައްބާސްގެ ރުނު ވިދާޅުވިއެވެ. އައްސިރާޠަކީ އެއްވެސް ހަމަނުޖެހުމެއްނާތީ ﷲގެ ދީނެވެ. އަދި އިބުނު އަޚްބަރަޚިއްމާ ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ ﷲގެ ދީނެވެ. އަޅުތަކުންގެ ކިބައިން އެދިން ވަނުމި އެހެންދީނެއް އެކަލާނގެ ޤަބޫލެއް ނުކުރައްވައެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އަޚްއިސްލާމު އިން އައްސިރާޠު ސިޔާކުރައްވައެވެ. (އައްނަރުވާސް ބުނު ސަމްޢާނުގެ) ރަދީފުގައި ވިއެވެ. رسول الله صلّى الله عليه وسلّم ރަދީފުކުރައްވައެވެ. ޔާރަބީ ﷲ

ސިރާޠުލް މުސްތަޤީމުގެ މިސާލެއް ޖެއްސެވިއެވެ. އަދި އެމަގަޔާ އެމަގުގެ ދެފަރާތުގައި ފާރުތަކެއް ހުރެއެވެ. ފާރުތަކުގައި ހުޅުވިގެންވާ ދޮރުތަކެއް ވެއެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ދޮރެއްގެ މަތީގައި ފަރުދާތަކެއް ލާފައި ހުއްޓެވެ. އަދި އެމަގުގެ ދޮރުމަތީގައި ގޮވާލާމީހަކު ހުރެއެވެ. އަޑުގޮވާލަނީ "އޭމީސްތަކުންނޭވެ! އެހެއްގެ އެންމެހައި މީސްތަކުން ވަންނާށެވެ! ދިޔަބައިމީހުން ފަޅުއަރުއްގެން ނުދާށެވެ! އަދި އެދޮރުތަކުގައި ދަރުވާޒާއަށް ހުރިފަރުދާތަކުން ފަރުދާއެއް ހިއްޕައިލަން ބޭނުންވާ އެއްޗެއްގެ ކުރިން ގޮތްޕަރުވާ ހުރެގެން ނުވާތޯ. އޭނާ ހިލޭ އަޅުގެ ކަށްވާން ނާނގައެވެ! ޖެހޭއަށް ހުޅުވާ ހުއްޓިފައެވެ. ފަރަ ދިޔާ އެފަރުދާ ހުޅުވާލައިފިއްޔާ އެއިންދިޔާ ވަދެގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. ފަރު، މަގަކީ އިސްލާމްދީނެވެ. ފާރުތަކަކީ ﷲ ގެ ޙައްދުތަކެވެ. ހުޅުވިގެންވާ ދޮރުތަކަކީ ﷲ ޙަރާމްކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތަކެވެ. ދޮރުމަތީ ގޮވާލާ އެންމެ މަތީގައި ހުރީގެން ގޮވާލަނީ ﷲގެ ފޮތެވެ. އަދި މަގުމަތީގެ މަތިން ގޮވާލަނީ ދޮރުމަތީ މުސްލިމުންގެ ހިތުގައިވާ ﷲ ގެ ނަސީޙަތްތެރިޔާއެވެ." ތިރުމިޒީވަޔާ އަޙްމަދުއާއި ބެއިހަޤީ ހިކާކުރެއްވި ޙަދީޘެއް (އައްނަރުވާސް ބުނު ސަމްޢާނުގެ) ރިވާއިން އަޙްމަދު އަދި ތިރުމިޒީ ރިވާކުރެއްވި ޙަދީޘެކެވެ. އަދި އަޢްލާތުމުގެއާއި އަޅުގަނޑުމެން ނަރުވާސް ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘެއް ވެއެވެ. އެބޭކަލުން ބުނާ ޙަދީޘް ވަރަށް ސައްޙަ ތަފްސީރުތަކެއް. ސުއާލަކަށް ޖަވާބު ދެއްވާ ރިވާކުރެއްވިއެވެ. އަދި ގޮތަކީ ޤުދުވާއިލާ ފާދުޢާ ފަހުގައި ދެބަރިޔަކުން ގެ ޤަވާއިދުތަކެއް ވެއެވެ. އަދި ހުރިހާ ހަމަ ގޮތަކީ ޤުރުއާން ނުހަނު ތަފްސީރުކުރެވިއެވެ. ފެށުމުގައި އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން އެއަޅުކަމުގެ ނިޢްމަތުގައި ތަފްސީރު ދެއްކިން ސަލާމަތްވެވޭނީ ހަމަ ތަފްސީރު ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ބާވަތްތަކުގެ ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގެ ދަރިން ޝަރީޢަތުގެ މަތިން ޤަބޫލުވުން ބާރުގަދަ ގުޅުންގެ ޢަދުދު : ބާބުތަކާއި، ޝަރީޢަތާއި، ބުޚާރީގެ ސިއްރާއި، ނަފްސާއި އަޅަގަނޑުމެން ސަލާމަތާ ދޮރެއް ތަޤްވާ ދޮރުވެ ކުރުމާއި ވަގުތު. އަދި އިސްލާމްދީނުން އެކުރުން ތަޤްވާ ދޮރުވެ ކުރުމުގެ ވަގުތު. (ނުނިމޭ)